

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Art. IV. Quale judicium credibilitatis præcedere debeat actum fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](#)

rum. Resp. dist. ant. evidens est, debere credi aliquid supernaturale, obligatione orta ex conscientia recta, neg. ant. ex conscientia, vel recta, vel erronea. conc. ant. & neg. cons. Rem explico in exemplo. Mala est argumentatio: *Evidens est, debere aliquando aliquem mentiri pro salute proximi servanda: ergo evidens est, religionem Catholicam esse falsam, quæ docet, nunquam licere mentiri;* licet enim antecedens negari non possit; cum facile possit contingere, ut debeat mentiri rusticus, si ex conscientia erronea judicet, sed ad id obligatum pro salute proximi; at quia hæc obligatio tantum oritur per accidens, ex conscientia erronea, tamen verum est, quod simpliciter nunquam quis obligetur ad mentendum, scilicet per se, & ex conscientia recta: sive veritas Catholicæ manet intacta: imd Catholicæ fides, quæ docet, per se simpliciter nunquam licitum esse mentiri, docet simul, per accidens in casu conscientia erronea debere aliquando aliquem mentiri: quia tamen huic obligationi causam dat error, hinc obligatur quis ad aliquid materialiter malum.

485. Jam à pari dico, etiam malam esse argumentationem in objectione adducam; nam philosophismus quidem docet, quod simpliciter, & per se, nihil sit credendum supernaturale, aut supra captum: at non docet, quod nemo unquam in ullis circumstantiis, etiam per accidens concurrentibus, debeat credere, aut falem conari ad credendum aliquid, quod est supernaturale, vel supra captum rationis: imd potest omitti, quod juxta doctrinam philosophismi debeat credi, vel poni conatus ad credendum, aliquid supernaturale, in iis circumstantiis, in quibus id appareret evidenter credibile, & credendum. At quia non est evidens, an illæ circumstantiæ tendant ad verum, vel falsum: & an illa obligatio sit ex conscientia recta, vel sit tantum ex conscientia erronea (cui scilicet obligationi causam dederit error) etiam non est evidens, an illa fides adhibeatur falso, an vero; unde, sicut juxta doctrinam Catholicam simpliciter recte agunt, qui nunquam mentiuntur, quando non habent unquam illam conscientiam erroneam, ita juxta philosophismum simpliciter recte credunt, qui nunquam aliquid supernaturale credunt, quando nunquam ipsis aliquid taliæ appareat evidenter credibile.

486. Ex quibus ad minimum sequitur, evidens non esse, quod ii, qui nihil unquam audiverunt de motivis credibilitatis nostræ religionis, & conformiter puro philosophismo vivunt (quales nullos dari non est evidens) non habeant veram religionem: est tamen evidenter credibile, quod eam non habeant; quia religio nostra tot signis maximis insignis, debet evidenter præferri alteri, quæ his omnibus est destituta, & probabilius nullibi datur.

Replicabis. Non potest dari obligatio ex conscientia erronea ad aliquid supernatura-

le; cum hoc necessariò sit verum. Resp. neg. ill. Etsi aliquid sit verum, si tamen non fit revelatum, non datur obligatio ad id credendum, nisi ex conscientia erronea. Resp. 2. & melius, iterum nego illatum. Licet ex conscientia erronea non possit dari obligatio ad credendum aliquid revera supernaturale, posset tamen dari obligatio ad conatum credendi aliquid apparenter supernaturale, quod revera non esset tale: & hæc sola obligatio videtur debere juxta doctrinam philosophismi admitti, in casu conscientia juxta ipsum erronea. Sic posset etiam rusticus, in religione Catholicæ educatus, si audisset v. g. à suo parocho, Spiritum S. assumptissime naturam columbae, sicut Verbum assumpsit naturam humanam, ex conscientia erronea obligari, ad conatum credendi eam S. Spiritus incarnationem, licet actum fidei revera elicere non posset. At juxta philosophismum nunquam datur ex conscientia recta obligatio ad conatum credendi aliquid supernaturale.

ARTICULUS IV.

Quale Judicium Credibilitatis actum fidei præcedere debeat.

487. **C**ommunissimè Theologi an-

te omnem actum fidei requirunt præcedens aliquid dictamen intellectus, seu, ut vocant, judicium credibilitatis, quo homo, hic & nunc, agnoscat, se posse, & sœpe etiam, se debeat credere ob testimonium DEI; quo supposito voluntas progrediatur ad eliciendam piam affectionem, qua sibi imperet actum fidei. An vero hoc judicium debeat esse formale, seu actus verè compositivus, & affirmativus, vel negativus: an vero sufficiat judicium tantum virtuale, seu æquivalenter tale, sive apprehensio simplex, non qualiscunque, sed lausiva, & quidem talis, quæ de se fundare posset judicium moraliter certum, de credibilitate religionis, si voluntas tale judicium velit imperare, non ita auctores convenient.

488. Equidem hæc controversia generalior est, & instituitur etiam de aliis actibus voluntatis, supponentibus præsumptum actum intellectus, voluntatem illustrans: & auctores, qui ad alios actus voluntatis requirunt judicium formale, idem etiam requirunt ad piam affectionem: qui vero id necessarium negant ad alios actus voluntatis, etiam negant, necessarium esse ad piam affectionem. Suarez in 1. 2. tract. 2. de voluntario, & involuntario disp. 6. sec. 5. n. 4. ait, excepto Scoto, reliquos Theologos (quibus ipse assentitur) requirere formale judicium, idemque etiam requirere S. Thomam 1. 2. q. 10. art. 3. in corp. ubi revera Angelicus actum illum nominat judicium rationis, & semper utitur verbo *judicare.*

At vero Rasslerus in norma recti disp. 2. q. 4. art. 1. n. 66. citat præter Scotum etiam

etiam alios, negantes necessitatem judicij formaliter talis, quibus etiam ipse n. 69. accedit, & fusè hac de re agit. Nimis prolixum foret, omnes incidentes has quæstiones pro dignitate resolvere: videantur ipsi auctores citati, & præfertim Rasslerus, qui n. 69. cum Suarez in eo convenit, quod saltem ordinariè judicium credibilitatis, formaliter tale, elicatur; quia vix unquam contingit, ut habens apprehensionem simpli- cem, dicto modo suavissimam, non eo ipso imperet sibi judicium verè compositivum, atque formale; cùm naturā simus ita compa- rati, ut, quando objectum moraliter cer- tum nobis appareat, nec periculum erroris apprehenditur, eidem semper, aut saltem plerumque assentiamur. Nos modò abstra- himus ab eo, an judicium formaliter, an virtualiter tale sit, & de ejus, qualecunque sit, necessaria certitudine quarimus.

489. Dico 1. Non sufficit judicium credibilitatis tantum probabile, ita defa- cto Theologi omnes post Innocentium XI. qui damnavit hanc propositionem 21. *Affensi- fidei supernaturalis, & utilis ad salu- tem, stat cum notitia solum probabili re- ve- lationis, imò cum formidine, qua quis for- midet, ne non sit locutus DEUS.* ergo debet dari major notitia, sive judicium plus quam probabile de eo, quod detur revelatio, aut locutio DEI. Confir. In senten- tia opposita posset homo justus credere certitudine fidei, seu elicere actum fiduci de eo, quod sit in gratia, absque speciali revela- tione: hoc est contra Tridentinum *sess. 6. c. 9.* prob. ma. multis probabilius esse potest, quod non peccaverint mortaliter, vel quod elicuerint actum charitatis, qualis ad justi- ficationem sufficit: adeoque, quod conti- neantur in universali revelatione de eo, quod omnis expers peccati mortalis, vel eliciens talum actum charitatis, sit in gratia: ergo. Et licet, casu quo illa probabilitas non attingeret veritatem, non concurre- rent principia supernaturalia ad actum falsum, tamen concurrerent ad actum fidei, casu quo probabilitas veritatem attingeret: quod cùm in plurimis fiat, plurimi talem actum fidei elicere possent: quod non congruit cum Tridentino.

490. Dico 2. Sufficit certò judicium credibilitatis, quod habetur à doctis, ex ri- te perennis omnibus motivis credibilitatis. ita omnes; nec enim plus aliquid exigi po- test: & hoc dicitur *judicium credibilitatis absolute;* quia motiva credibilitatis abso- lute omnem intellectum non pertinacem convincunt, ut judicet, quod evidens sit, non posse prudenter censeri, quod DEUS permittere possit, omnem illam apparentiam veritatis pro falsa religione, quæ habetur pro Catholica: imò ut judicet evidens esse, quod neque possit prudenter dubitari, an non DEUS eam apparentiam permettere pos- sit. Rursus motiva ista evincunt, ut nec prudenter dubitare quis possit, non tantum de hoc, an prudenter hanc religionem credere possit (hoc enim omnino est evi-

dens, & excludit etiam dubium imprudens) sed neque de eo, an detur revelatio, quia prudenter dubitari non potest, quod DEUS verè locutus sit ea, quæ tantis signis sunt confirmata. Etsi autem hoc judicium credibilitatis absolute, debeat haberi ab Ec- clesia; cum ipsa non possit, nec invincibiliter, induci in errorem, vel falsum; eo quod debeat esse columna veritatis: atta- men non est necessarium, ut tale judicium habeat quivis homo privatus, ut mox di- cemus.

491. Dico 3. Non est necessarium ad actum fidei judicium credibilitatis absolute, modò explicatum, ita rursus omnes. Prob. conclusio. Rustici homines, paulò iudio- res in rebus sacris, ista omnia non perpen- dunt, nec ita penetrant, ut ex illis habe- ent tantam apparentiam credibilitatis, ex merito suorum motivorum, eorumque pene- tratione, ut omnino semper positivè ju- dicent, non posse se prudenter dubitare de eo, quod non possit dari tanta apparentia credibilitatis, pro falso, quanta pro vero articulo: imò hoc in particularibus articu- lis non habent omnes etiam valde alias do- cti: quin etiam, ut rectè ait Rasslerus *de ultima resolutione fidei.* n. 267. multis id ob ingenii tarditatem foret impossibile: & tamen isti homines elicunt veros supernatu- rales actus fidei: ergo hoc judicium non est necessarium. Hinc rectè Suarez *de fide disp. 4. sec. 5. n. 8.* docet, evidentiam, ut vocatur, credibilitatis, non esse aequalē in omnibus, nec eodem modo postulandam à simplicibus, & à sapientibus: ac addit, simplicibus satis esse, quod videant sapien- tissimos viros, & multitudinem Christianorum, hanc fidem amplecti, ut indubita- tam, & infallibilem: & quod audiant, esse confirmatam multis miraculis, hocque ipsis sit moraliter, & humano modo certum: si- mülque intelligent, doctrinam talem conser- taneam esse rationi.

492. Et sanè multum est, si omnes simpli- cies rustici hæc omnia ab Eximio allata pe- netrent: certè communiter fundatur eorum judicium credibilitatis in testimonio paro- chi, concionatoris, catechista, parentum, aut forte aliorum non multorum, & vicino- rum (nam multi, saltem donec satis adole- scant, extra suum pagum vix prodeunt) à quibus audiunt, hos, vel illos articulos, esse à DEO revelatos, & firmissime credendos. Si eorum instructores sunt diligentes, insuper addunt, unam Catholicam religionem esse infallibilem, & ab assistentia Spiritus S. directam: ad hoc autem probandum, proponunt subinde unum, aut alterum moti- vum credibilitatis, ex adductis à n. 227. e. g. miracula: quando autem in particu- lari proponunt aliquod mysterium, solum ordinariè dicunt, Ecclesiam ita docere. Hæc autem omnia, cùm præfertim fundentur in auctoritate unius parochi, vel paucorum hominum, sèpe non doctorum, certè non sunt argumenta tam potentia, ut doctum etiam persuadere possent, ad judicium suprā- dictum

dictum ferendum: adeoque judicium illud evidens absolute credibilitatis, simplicibus necessarium non est, nisi velis dicere, plurimos nunquam ullum actum fidei elicere.

493. Dico tamen 4. Omnes fideles, etiam rudes, habent judicium aliquod proximum, seu practicum, moraliter evidens, vel moraliter certum, quo judicant, se, huc & nunc posse, imo & debere, religioni Catholicae unicè, & firmissime, tanquam à DEO revelatae, credere. ita rursus omnes. Dixi moraliter evidens, vel moraliter certum; quavis hæc duo in actibus naturalibus videantur esse eadem, ut ait Gormaz de virt. Theol. n. 663. & soli actus supernaturales, maximè aeterni fidei, possint esse certi, & non evidentes. Prob. conclusio. Si non sufficit dictamen, vel judicium tantum probabile, debet sane esse moraliter evidens, aut certum: sed illud non sufficit: ergo. ma. est clara; quia non datur medium. mi. est probata. n. 489.

Hoc autem dictamen quo modo rudes possint habere, sic explicatur. Audunt ex una parte hi homines parochum, catechistam, concionatorem, vel parentes, aliosque, inter quos versantur, constanter, ac serio affirmare, ac sepe inculcare, DEUM religionem nostram (vel articulum aliquem fidei in particulari) revelasse, & exigere ab hominibus fidem firmissimam, ac omnis dubii, seu formidinis deliberata exclusivam, ita, ut talis fides omnino sit ad salutem necessaria. Si addatur unum, aut alterum motivum credibilitatis, ex adductis à n. 227. utique melius fit, & utique fieri deberet: sed tamen ista motiva revera existere, iterum tantum habent tales homines ex auctoritate parochi, vel parentum &c.

Ex altera autem parte, talibus hominibus rudibus ordinariè, vel saltē sapientissimè, non solet occurre prudens ratio dubitandi (sic enim probat experientia) ne forte instructores sui fallere velint, aut fallantur: consequenter excludunt omnem formidinem, & judicant absque omni dubio, se recte facere ista credendo, & debere etiam credere: sicut, si parochus, vel parentes, dicant, festum incidere in talem, vel talem diem, si non occurrat ratio ulla prudens dubitandi, planè absque dubio rustici judicant, se debere eum diem tanquam festum celebrare, & si id non facerent, se peccatores.

494. Potest ulterius rudit, suo simplici modo, facere discursum, æquivalentem huic discursui: *Rudes debent in dubiis sequi eos, quos prudenter judicant esse sapientes: & prudenter istos sequuntur, quamdiu ipsis non occurrit ratio formidandi, ne illi fallant, aut fallantur: sed ego sum rudit, in rebus fidei, & necessariis ad salutem: & prudenter judico, parochum, vel etiam parentes, esse sapientes, & in his rebus recte instructos, nec habeo ullam rationem dubitandi, quod fors fallant, aut fallantur: ergo debeo, eos sequi, & prudenter eos sequor: sed mihi dicunt, istam religionem esse veram: ergo etiam in hoc punto prudenter eos sequor, & credo, hanc religionem esse veram.*

Quodsi in aliquo casu rudi homini, atqueam fidem prudenter amplexus esset, incideret ratio dubitandi, tunc in primis ait Apostolus 1. Corinth. 10. v. 13. Fidelis autem DEUS est, qui non patietur, vos tentari supra id, quod potestis: dein Theologi communisimè dicunt: Facient, quod est in se, DEUS non negat gratiam. Itaque, si talis homo fecerit, quod est in se, DEUS ipsi non deerit, ut dubio suo liberetur. Ut autem faciat, quod est in se, debet in primis servare legem naturalem: DEUM colere, & amare: etiam orare: doctos viros confundere &c. quæ, si fecerit. DEUS ipfi non deerit; hinc

495. Dico 5. Si rudes non habeant aliunde fundamentum, ad eliciendum judicium credibilitatis sufficiens, tunc DEUS supplet defectum per species, seu illustrationes suas. ita Suarez disp. 4. de fide sec. 5. n. 9. & seq. Gormaz. de virt. Theol. n. 488. & 605. Cardenas, Räfslar, & alii ab his citati. Explicandum huc magis, quod jam dictum n. 165. scilicet, non omnem illustrationem Divinam esse locutionem DEI. Ratio est primò; quia ad omnem actum supernaturalem præquiritur illustratio Divina, adeoque etiam præviè ad piam affectionem: sed ista illustratio non potest esse locutio DEI: ergo non omnis illustratio est locutio DEI.

Prob. mi. Si illustratio prævia ad piam affectionem est locutio DEI, adeoque se haberer ut quod (nam omnis locutio prudens se ipsam exhibet tanquam objectum formale, ob quod credatur) tunc judicium, ad quod illa illustratio concurrit, & quo e. g. catechumenus prima vice supernaturaliter judicat, se honestè imperare actum fidei, foret actus fidei Theologicæ; quia niteretur locutione Divina: hoc autem est impossibile; quia non datur actus fidei ante primum actum fidei: ergo. Et quamvis forte posset responderi, non debere piam affectionem præcedere judicium formaliter tale, (quod videtur requiri ad strictè dictam locutionem, quæ debet esse propositio, seu secunda mentis operatio) sed tantum apprehensionem, ut omisimus supra n. 487. & 488. tamen etiam ipsi auctores, qui istud defendunt, dicunt, id rarissimè fieri, ex rationibus ibidem adductis: ergo saltē sapientius, vel ordinariè eliceretur actus fidei ante piam affectionem: quod ipsum non potest admitti.

Secundò. Illa sola illustratio Divina est strictè dicta locutio DEI (nam in sensu latiori potest quælibet ita vocari) quæ est manifestatio conceptus Divini, & quidem talis, ut manifestet rem in conceptu Divino, seu significet rem ut substantem conceptui Divino, prout docent Logici, agentes de signis: atqui non omnis illustratio Divina est talis; nam per multas intelligimus res, non ut substantes conceptui Divino, nec in conceptu Divino, sed prorsus præscindimus à conceptu Divino, & res cognoscimus in aliis motivis, e. g. credibilitatem religionis Catholicæ in miraculis, in Sacra Scriptura, in auctoritate SS. Patrum: ergo. vide Gormaz de virt. Theol. n. 480.

496. Ter-

496. Tertiò. Illustratio Divina, quæ sit locutio DEI, debet, vel exercitè, vel reflexè, se ipsam proponere ut revelationem: seu intellectum ita illustrare, ut hic non tantum agnoscat illam rem, circa quam datur illustratio, sed etiam, ut agnoscat, eam illustrationem esse locutionem DEI: atque ita, ut ab hac, tanquam à testimonio Divinæ auctoritatis, moveatur ad assensum; quo casu dicitur esse illustratio se habens ut quod, seu ut objectum, & motivum: non verò tantum ut quo, seu ut applicatio motivi: at plurimæ illustrations Divinæ non ita se habent ut quod, nec ullo modo se discernibiliter proponunt, tanquam revelationes Divinas: sed tantum propoununt alia motiva, ut diximus, & experientia saltem eatenus probat, quatenus sèpissime tantum de aliis motivis bene agendi cogitamus: non verò de eo, quod hic, & nunc, illustratio intellectus sit locutio DEI.

Nec dicas, sufficere ad locutionem DEI, si DEUS producat aliquam illustrationem, cum intentione aliquid quomodounque manifestandi; nam, si hoc sufficeret, tunc quotiescumque DEUS moveret alium hominem, ad aliquid nobis dicendum, vel Angelum custodem, ad nos illustrandos, & cum eo concurreret, ad producendam aliquam loquaciam, vel illustrationem, diceretur DEUS strictè loqui, quod non est verum: imo, cum per omnes creaturas DEUS nobis aliquid, saltem suam potentiam, manifestet, per quamlibet cuiusque rei productionem in sensu stricto loqueretur: quod adhuc minus est verum; unde ad hoc, ut DEUS loquatur, requiritur, ut producat illustrationem, cum intentione manifestandi rem, ut substantem suo conceptui, & simul producat illustrationem talem, quæ se ipsum proponat ut locutionem DEI.

497. Habet se ergo illustratio DEI sèpissime, non ut quod, seu tanquam motivum, sed tantum ut quo, seu tanquam applicatio motivi: sicut cognitio finis non se habet ut quod, sed tantum ut quo (non enim ipsa movet: sed duntaxat intentionaliter applicat finem moventem) & sicut apprehensiones evidentes non se habent, ut quod, sed tantum ut quo, respectu judicii evidenter, quod eas sequitur; quia apprehensiones non movent, sed tantum applicant motivum. Et quando illustratio tantum se habet ut quo, tunc dicitur se habere non objective, id est, non tanquam objectum, sed subjective, hoc est, tanquam informans subjectum, seu intellectum, cumque juvans, non ut pars objecti, neque ut supplens virtutem movendi, sed ut aliiquid receptum in potentia, seu ut hanc informans, & juvans: sicut etiam non objective, sed subjective se habent habitus, & inter hos etiam habitus fidei.

Ulterius illustratio, tantum se habens subjective, seu ut quo, est signum tantum formale, non verò instrumentale. *Signum instrumentale* dicitur à Logicis, quod ut cognitum ducit in cognitionem alterius: &

sic e. g. hedera appensa ante fores, ducit in cognitionem vini vendibilis. *Signum formale* dicitur, quod formaliter per se ipsum ducit in cognitionem alterius, seu est ipsa forma denominans cognoscentem: quale est omnis cognitio directa objecti. Et tale signum est illustratio, se habens ut quo, ut jam dictum; quia ista, non ut reflexè, vel exercitè per modum objecti cognita, ducit in cognitionem mysterii, vel rei cujuscunque: sed tantum formaliter representat objectum, & ita representando formaliter ducit in cognitionem objecti: sicut scilicet quævis alia cognitio directa ducit in cognitionem sui objecti.

498. Notandum insuper, valde probabile esse, quod sèpissime, & fors ordinariè, seu regulariter (ut ait Raislerus de resolutione iaci n. 240.) præcedat ab initio, saltem in accedentibus ad fidem, judicium credibilitatis tantum naturale, quod sit quasi aliqua valde remota, & tantum negativa dispositio, eaque non necessaria (quas dispositiones magis declaravimus in tract. de gratia à n. 63. agendo de principio: Faciens, quod est in se &c.) solent enim naturales cognitiones sèpe præcedere supernaturales: & hinc etiam videtur aliqua præcedere cognitionem supernaturalem, immediate eliciendam ante piam affectionem: sive videtur eam præcedere actus aliquis fidei humanae, vel similiis, nixus e. g. auctoritate tantum humana prædicatorum fidei, vel aliis motivis naturaliter cognitis.

Sic enim habet S. Augustinus tract. 15. in Joannem agens de Samaritanis, quibus mulier primò Christum annunciat: *Sic agitur hodie cum eis, qui foris sunt, & nondum sunt Christiani. Christus nunciatur per Christianos amicos, tanquam illa muliere, hoc est Ecclesia annunciantem. Ad Christum venunt: credunt per istam famam.* At quia hic actus naturalis non sufficit, ad eliciendum actum supernaturalem piaæ affectio- nis, hinc debet dein primum supervenire illustratio Spiritus S. qua adjutus intellectus producat actum supernaturalem: qui, eti aliquando non haberet objectum supernaturale motivum intrinsecè tale, haberet tamen sufficienter extrinsecè tale, hoc est, propositum per illustrationem supernam, tanquam credibile fide Divina, eo serèmodo, quo diximus n. 31. virtutes morales habere objectum supernaturale.

499. Jam species sua seva, seu illustratio sua seva, aliud non est, quam illustratio supernaturalis Spiritus S. qua sua seva proponit motivum aliquod, quod ex merito suo, & per se, non generat sufficientem eviden- tiā credibilitatis: vel certè eam non ge- nerat per accidens; eò quod non rite pene- tretur, propter incapacitatem intellectus. Et sua seva proponere, est proponere tali modo, ut intellectus in tantum moveatur, & roboretur, ut, accidente imperio voluntatis, firmissime assentiatur. ita quoad sen- tum Gormaz de virt. Theol. n. 469. & aliis.

In exemplo rem declaro. Parochus in-
T 3 struit

struit puerum, docens, mysteria esse revelata à DEO: addit quidem aliqua motiva, sed quae per se non sufficiunt ad evidentiam credibilitatis, vel quæ puer non satis penetrat, sed ad summum capit, parochum ea dixisse: vel, si puer etiam percipiat aliquo modo unum, aut alterum motivum, ob quæ credibile sit, DEUM revelasse ea mysteria, tamen notitia ea capit, ut evidentiā credibilitatis in ipso efficiant: adeoque totum motivum iudicij credibilitatis in tali puerō est auctoritas parochi: vel aliud motivum, vel per se, vel per accidens, non sufficiens ad generandam evidentiam credibilitatis. Hoc casu potest Spiritus S. Iujus pueri intellectum illuminare, certa quadam illustratione, quæ quidem nullum alius motivum proponat, ob quod credibile sit, DEUM locutum fuisse, quam, vel auctoritatē parochi, vel motiva ab eo allata: sed tamen proponat tali modo suavis, ut puer possit, absque ulla formidine firmissimè mysterii fidei assentiri, propter auctoritatem DEI loquentis, applicatam per illa motiva, ex se quidem non sufficientia, sed tamen sufficientia, ratione illius peculiaris illustratio-

nis. Recentiores aliqui negant, tales species suavis, modò explicatas, possibles esse: sed tamen Gormaz de virt. Theolog. n. 468. item Granadus, Valentia, Canus, & alii (quos sequuntur Ripalda, Montoia, Rassler, & recentiores plures) defendant, eas omnino esse possibles. Et quia ad probandum præcedentem nostram conclusionem, quod scilicet DEUS quandoque per tales species supplet defectum aliorum motivorum, ad iudicium credibilitatis alias necessariorū, non opus est probare aliud, quam harum specierum possibilitatem (nam eo ipso, quod possibles sint, dabuntur in casu superiori; non enim deficit DEUS in necessariis: & tali puerō, vel alteri rudi necessaria est talis illustratio) hinc cum auctoribus supra citatis

500. Dico 6. Possibles sunt species suavis. Prob. conclusio primò. Non potest ostendī ulla eartum repugnantia: ergo sunt possibles. Et sane, cur non possit DEUS ita clarè alicui proponere aliquod motivum (præsertim si excludat ab intellectu rationes in oppositum) ut, licet illud motivum ex se non excluderet dubium, tamen intellectus ei assentiatur absque dubio? certè juxta nonnullos, nec improbabiliiter, videtur hoc posse habitus acquisitus, ut diximus n. 37. Adde, quod adlit finis à DEO prudentissimè intendibilis, scilicet ipse actus fidei eliciendus: ergo. Confir. 1. Intellectus, tanquam causa necessaria, non tantum assentitur firmiter objecto, quando motivo, ex se tantum probabili, supervenit aliud fortius, sed etiam, quando tolluntur motiva in oppositum: sicut nempe in bilance præponderat lana una, non tantum quando ipsi adjicitur novum pondus, sed etiam quando, relicto in hac solo pondere priori, ex altera lance tollitur pondus, quod

impediebat præponderationem. Confir. 2. Adhæsio intellectus ad objectum sine ullo dubio, non tantum provenit ex merito objecti, sed etiam quandoque provenit ex clariori cognitione (quod manifestè pater ex eo, quod plures adhærent rebus temporalibus præternis; quia illas præ his longè dignioribus clarè cognoscunt) ergo potest illustratio clarior etiam magis movere intellectum.

501. Prob. conclusio 2. Si implicant species suavis, tunc ideo; quia est imperceptibile, quod intellectus moveatur nunc ab eo objecto motivo, à quo antea non movebatur, quin ostendatur in eo nova aliqua ratio motiva: sed hoc non est imperceptibile: ergo. prob. mi. potentia prius incapax ad aliquem actum, circa aliquid objectum eliciendum, potest dupliciter juvari, scilicet, vel auxilio se tenente ex parte potentie, vel auxilio se tenente ex parte objecti: ergo, licet nihil novi appareat ex parte objecti, modò illustratio illa sit auxilium ex parte potentie, eamque magis illufret, ac roboret, jam potest juvari intellectus.

Prob. eadem mi. 2. Licet e.g. scriptura sit eodem modo magna, & illuminata, respectu Petri, & Pauli, si tamen Petrus habeat meliores oculos, seu potentiam visivam acutiem, meliorem etiam scripturæ visionem elicet: imò aliquando visionem elicet, quando nullam potest elicere Paulus. Pariter idem objectum, obscurè cognitum, est homini neutrum, hoc est, nec movet ad affirmandum, nec ad negandum: at non ita est neutrum Angelo, qui illud clarius cognoscit: & minimè neutrum est DEO, qui id cognoscit clarissimè. Rursus eadem profusa ratio motiva, quæ proposita languide ab imperito causidico, non movet, movet vel maximè, si cum magno affectu, & arte proponatur ab aliquo Cicerone, vel Demosthene; unde ars rhetorica vel maximè excellit in motivis suavis proponendis: ergo.

502. Dico tandem 7. Fideles, nec ruades, nec docti, regulariter habent illustrationem aliquam discernibilem, habentem se ut quod, per quam agnoscant, se habere tantam apparentiam credibilitatis pro articulis veris, quantam DEUS non possit permittere pro articulis falsis. ita communissimè omnes ante Perezium, quem pauci, Pallavicinus, Eparza, Maurus, & Illsing, secuti sunt. Non negamus, quod quilibet homo habeat re ipsa talem apparentiam credibilitatis ante actum fidei, qualis dari non potest pro articulo falso; quia utique quilibet habet illustrationem Divinam supernaturem, qualis dari non potest pro articulo falso: sed negamus, hanc esse discernibilem, ita ut quilibet fidelis debeat, aut soleat, eam illustrationem discernere ab apprehensione naturali, qua ipsi posset falso proponi articulus falsus, tanquam à DEO revelatus. Sententiam adversariorum, mirabilia discernicula adstruentium, & in eorum assignatione discordium, impugnat efficaciter Hau-

noldus

boldus l. 3. tract. 1. c. 2. controu. 3. n. n.
191. quem vide, si lubet.

503. Probatur nostra assertio 1. Illustrationes illæ ut quod, & discernibiles, nec ratione, nec experientia probantur, & sine illis potest haberi sufficiens judicium credibilitatis: ergo non dantur. *Quoad 1. p.* Probabitur solutione objectionum. *Quoad 2. p. prob.* tum negative; quia nulla potest experientia afferri; tum positive; quia experientia est contraria; nam, si interrogarentur fideles, an antecedenter ad actum fidei reflexè cognoscant in se talen illustrationem ut quod; ita, ut eam distinguant ab omnibus aliis apprehensionibus naturalibus, & per eam advertant, se de hoc articulo habere talem apparentiam credibilitatis, qualem DEUS non possit permettere pro articulo falio, id certè negarent; imò docti hoc communissime negant, qui tamen, cum reflexiones in suos actus crebrius faciant, præ aliis deberent, eas illustrationes experi. *Quoad 3. p. prob.* ant. ex eo, quod quilibet rudis sine talibus discerniculis, possit formare illum discursum, de quo *n. 494.* & res per species suasivas longè melius expli-
cetur.

504. Prob. conclusio. 2. Si necessaria forent talia discernicula, plures, præterum rudes, non possent credere multos articulos fidei, imò vix ullum: hoc dici non potest: ergo. prob. ma. rudes ordinariè non discernunt, inter vera, & falsa, quæ parochus ipsis proponit: & si contingat (prout facile fieri potest) ut parochus aliquam historiam ex Sacra Scriptura male referat, adjectis circumstantiis falsis, rustici non discernunt, inter vera, & falsa, sed utraque eodem modo apparetur affirmant: certè illi non discernunt, se partem narrationis veram posse credere fide Divina, alteram verò falsam tantum fide humana, id quod tamen revera contingit; quia non possunt elicere actum fidei Divinæ circa falsum, licet conentur eum elicere, prout tenentur, quando invincibiliter judicant, talem, vel talem falsitatem, esse credendam; eoquod obliget etiam conscientia erronea: ergo in eo casu neque possent vera credere.

Juxta nos tamen in tali casu possunt tales rudes, vera credere, sicutem si ad distinctum actum circa veritatem eliciendum, concurrat DEUS, ut probabiliter videtur, cum piè conantibus, saltem quandoque concurrere. Imò, cum non tantum in similibus, sed etiam in aliis casibus, rudes nequeant discernere, inter verum, & falsum, juxta adversarios ordinariè non possent credere. Si dicas, rudes vi illustrationis supernaturalis posse discernere unum ab altero, ut videntur velle auctores adversarii, ab Haunoldo *l. 3. tr. 1. c. 2. controu. 3. citati*) debes admittere, quod si statim possint corriger parochum, & dicere, ista esse vera, alia falsa: quod est prorsus contra omnem experientiam.

Confir. Ista discernicula, ut ait Gormaz de virt. Theol. *n. 169.* videntur dare aniam, ut unusquisque pro libitu credit,

quod vult, sub hoc praetextu, quod istud discernat tanquam verum, non verò alterum. Illung *tract. 3. disp. unica a. 1. §. 3. n. 11.* favere videtur his illustrationibus modò impugnatis: non tamen ex toto; quia, licet admittat, illustrationes se tenere ex parte motivi, tamen *n. 13.* vult eas tantum esse *motivum ut quo* (cum quo tamen non videtur satis convenire, quod addit, nempe eas esse locutionem DEI, seu revelationem; haec enim est motivum fidei ut quod) dein *n. 28.* negat, eas esse discernibiles. Rationes pro sua sententia ab ipso allatas solvenus in objectionibus, contra hanc septimam conclusionem.

ARTICULUS V.

Solvuntur Objectiones.

505. Ob. 1. contra 1. conclusio-
nem. Cum actu fidei vide-
tur stare dubium; nam mul-
ti pij, dum credunt, videntur sibi dubitare,
circa articulos fidei: ergo etiam dubium po-
test stare cum iudicio prævio: ergo hoc non
debet esse plus quam probabile. Resp. neg.
ant. quamvis enim juxta S. Thomam *q. 14.*
de veritate, (que est de fide) a. 1. in corp.
possint in credente *insurgere motus de con-*
trario, seu dubia; id tamen tantum potest
fieri tunc, quando jam ipse actus fidei
iterum transit in se ipso, & tantum manet
in suo effectu; tunc enim potest dari
aliquid dubium indeliberatum apud pios,
deliberatum etiam apud improbos.

At verò non potest dari dubium ullum,
dum actu in se ipso existit actus fidei; quia
hic formaliter facit intellectum magis appre-
titiativè adhærere objecto suo, quam de-
monstratio suo; unde fideles, qui in ipso
fidei exercitio videntur sibi sentire motus ali-
quos dubitationis, non habent eos tunc,
quando actu eliciunt actum fidei: sed tan-
tum, postquam hic jam transit, licet mora
imperceptibilis sit: quod fieri ideo potest;
quia appretiatio illa non est claritas, vel
evidentia, adeoque non excludit dubium
etiam per suum effectum: sicut tamen illud
excludit evidentia, vel scientia, per suum
effectum, sive per relicas species claras.

506. Ob. 2. Damnata est ista propo-
sitio 4. ta ab Innocentio XI. *Ab infidelitate*
excusabitur infidelis, non credens ductus
opinione minus probabili: ergo, qui habet
majorem probabilitatem de veritate religio-
nis Catholicae, debet eam amplecti: ergo
sufficit iudicium credibilitatis, adhuc
stans intra limites probabilitatis: nec exi-
gitur moraliter certum, sed ad summum probabilius. Resp. neg. cons. Ut propositio vige-
simæ prima citata *n. 480.* & ista quarta non op-
ponantur, debet hæc sic explicari, ut expli-
catur à Gormaz de virt. Theol. *n. 591.* Qui
habet tantum minorem probabilitatem de
alia secta, non potest eam amplecti, aut in
assumpta acquiescere: verum neque etiam
statim